

Θανάσης Δουμακής

Η Ραψάνη στο λογοτεχνικό έργο του Μ. Καραγάτση.

Ως πρόεδρος του Μ. Σ. Ραψάνης αλλά και ως φιλόλογος διακατέχομαι σήμερα από ιδιαίτερη συγκίνηση, επειδή τα «Καραγάτσεια» έγιναν πια θεσμός. Επί πλέον, επειδή η Ραψάνη είναι παρούσα κάθε φορά στο κλείσιμο των εργασιών των εκδηλώσεων. Και δεν είναι δυνατό να γίνει αλλιώς, αφού στον χώρο αυτό ο Καραγάτσης πέρασε πέντε καλοκαίρια της ήβης του, τα ωραιότερα, όπως ο ίδιος έγραψε στην ταξιδιωτική του εντύπωση για τη Θεσσαλία τον Μάιο του 1938.¹ Εδώ μάλιστα συνδέθηκε με φίλια με νέους της εποχής και περπάτησε στα «αυγινά μονοπάτια». Φαίνεται πως η διαμονή του στη Ραψάνη με το ειδυλλιακό φυσικό περιβάλλον και τη μαγευτική θέα προς τη θάλασσα και τα γύρω βουνά, τον ενέπνευσε και του έδωσε το έναυσμα για το λογοτεχνικό του ξεκίνημα. Ιδού τι γράφει ο ίδιος στην ίδια ταξιδιωτική εντύπωση για τη Θεσσαλία:

« Για το μεγάλο βουνό, το βουνό των θεών και των ανθρώπων δε θα μιλήσω διόλου. Έχω ζήσει στις πλαγιές του τα πέντε ομορφότερα καλοκαίρια της ήβης μου. Έχω τριγυρίσει τ' αυγινά μονοπάτια, κι έχω στοχαστεί κι ονειροπολήσει μέσα στις ρεματιές του, την ώρα που ο ήλιος βυθιζόταν πίσω από τις κορφές. Μεσημέρι του Αλωνάρη ξαπλώθηκα κάτω από τα λάτια του Παντζόλου κι άκουσα το δάσος να μιλάει στην παιδική ψυχή μου. Και τις νύχτες, όταν το αυγουσιάτικο φεγγάρι της χάσης πρόβαλλε από το πέλαγος, μυστηριακό και ματωμένο, ένιωσα τις πρώτες ακαθόριστες ανησυχίες της ψυχικής προσφοράς.

Ο Όλυμπος είναι μεγάλος. Δε χωράει ούτε σε βιβλίο ούτε στην ψυχή του ανθρώπου. Όποιος είδε τις κορφές του να μουνταίνουν μες το μούχρωμα της αμφιλύκης, ένιωσε στην ψυχή του εκείνο το δέος που γέννησε τους θεούς της Ελλάδας. Ή απλώς τους θεούς.

Μια μονάχα εικόνα ξανάρχεται μ' επιμονή στη μνήμη μου: το ξεκίνημα από τη Ραψάνη για τον Νεζερό, πριν ακόμη φέξει. Το παράξενο φως του φεγγαριού που πάει να βασιλέψει, η αίσθηση πως δίχως να φαίνεται η μέρα πρέπει να κοντεύει. Κι από 'κει, η αυγή πάνω από τη θάλασσα, ο ουρανός της Ανατολής που στεφανώνεται με ματωμένα κοράλλια, πορφύρες της Τύρου, με ρουμπίνια, με ανεμώνες και στην αυγή του υπέρλαμπρου διαδήματος ο Αυγερινός, πετράδι μοναδικό, πάλλευκο, διάφανο».

Σε άλλα του πάλι κείμενα, όπως είναι τα δύο διηγήματα «Νυχτερινή ιστορία» και « Με τον Καραβέλη στον Όλυμπο», ο συγγραφέας αναφέρεται με λεπτομέρειες στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της Ραψάνης στα χρόνια του μεσοπολέμου. Είναι κείμενα που ζωντανεύουν με τις εκπληκτικές περιγραφές της φύσης και με τους ζωντανούς διαλόγους τον τρόπο ζωής του χωριού και παρέχουν πλήθος στοιχείων για τη μελέτη της εποχής. Ο συγγραφέας γνωρίζει και αναφέρει ονόματα προσώπων-χρησιμοποιώντας συνήθως ψευδώνυμα- τα οποία κατείχαν σημαντική θέση στην κοινωνία της Ραψάνης, αλλά και τοπωνύμια που ορισμένα από αυτά σήμερα παραμένουν άγνωστα.

¹ Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ: ΘΕΣΣΑΛΙΑ, *Η Καθημερινή*, 1έως19 Μαΐου1938).

Ο Καραγάτσης συνέδεσε το όνομά του με τη Ραψάνη, αλλά και τη Λάρισα και το θεσσαλικό κάμπο γενικότερα. Αυτά ήταν τα κυρίαρχα θέματα της καλλιτεχνικής του έκφρασης. Όπως γράφει και ο ίδιος στις ταξιδιωτικές του εντυπώσεις: *«Θα ήθελα να ζούσα στον Όλυμπο, την έντονη και γαληνεμένη ζωή των θεών του. Μα η ανάπαυση του θανάτου στον ήρεμο κάμπο ας μ' εύρει. Ανάμεσα στον κυματισμό των σταχυών και το αθόρυβο κύλισμα του ασημένιου ποταμού.*

Ο Καραγάτσης, δηλαδή, διασώζει στο έργο του μνήμες και περιστατικά του θεσσαλικού χώρου, όπου έζησε. Είναι οι μνήμες του λαϊκού μας πολιτισμού και της λαϊκής μας γλώσσας που σεβάστηκε και θέλησε να διασώσει μέσα από τους δυνατούς διαλόγους. Φυσικά το ανήσυχο πνεύμα του θα υπερβεί τα όρια της Ραψάνης και της Θεσσαλίας και ως γνήσιος μυθιστοριογράφος θα μας δώσει μερικά από τα αρτιότερα μυθιστορήματα της γενιάς του '30. Σύμφωνα μάλιστα με ορισμένους κριτικούς θεωρείται ο σημαντικότερος της γενιάς του αστικού μετασχηματισμού της κοινωνίας μας. Και με τον τρόπο αυτόν εξασφάλισε από πολύ νωρίς την υστεροφημία του.

Για τούτο λοιπόν η Λάρισα και η Ραψάνη με τα «Καραγάτσεια», που καθιέρωσε η Νομαρχία Λάρισας πριν από επτά χρόνια, του αποδίδουν την τιμή που του πρέπει. Και η επιμνημόσυνη δέηση σήμερα, δίπλα στην προτομή του και στο καραγάτσι από το οποίο έλαβε το λογοτεχνικό του ψευδώνυμο, θεωρούμε ότι είναι το ελάχιστο δείγμα της μεγάλης του προσφοράς.

Με την ελπίδα ότι και την επόμενη φορά θα συναντηθούμε πάλι εδώ για το τέταρτο συνέδριο, θέλω να ευχαριστήσω για μία ακόμη φορά όλους όσους συνέβαλαν στην πραγματοποίηση του παρόντος: την Περιφέρεια Θεσσαλίας, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, το Δήμο Τεμπών και το Σύνδεσμο Φιλολόγων Ν. Λάρισας, που καταβάλλει κάθε φορά φιλότιμες προσπάθειες για την αρτιότερη οργάνωση των εκδηλώσεων, και φυσικά όλους εσάς που παρίστασθε σήμερα εδώ.

Ραψάνη, Απρίλιος του 2014